

A LOOK AT THE WORKS OF GHAFUR GHULAM...

To'xtayeva Aminaxon Muhiddin qiz, Eraliyeva Malika Tohir qizi

Third year students of Tashkent State University of Law,

E-mail: toxtayevaamina2001@gmail.com,

malikaeraliyeva527@gmail.com

Annotation.

Many works have been written on the topic of the terrible war, which wiped out the pillows of so many innocent people, brought fear into their hearts, separated children from their parents, mothers from their children, and made women widows. As soon as we hear the word war, we involuntarily break out in a cold sweat, and the scene of the war seen in those abstract movies is embodied before our eyes. True, at first glance, we were born and raised in the era of independence, and it seems that our feelings about these things are somewhat complicated.

G'AFUR G'ULOM ASARLARIGA NAZAR...

Anotatsiya.

Qanchdan-qancha begunoh insonlarning yostig'ini qurutgan, qalblarga qo'rquv daxshatini olib kirgan, bolalarni ota-onasidan, onalarni bolasidan ayirgan, ayollarni beva qolishiga sabab bo'lgan daxshatli urush mavzusida ko'plab asarlar yozilgan. Urush-bu so'zni eshitishimiz bilan beixtiyor tanamizni sovuq bir ter qoplab, o'sha mavhum kinolarda ko'rgan urush sahnasi ko'z oldimizda gavdalanadi. To'g'ri, bir qarashdan biz mustaqillik zamonida tug'ilib-o'sdik, bu narsalarni his qilishimiz birmuncha murakkabdek tuyilar.

Ammo, ko'plab adiblarimizning asarlaridan buni anglab olish qiyin emas. Jumladan, Ikkinchi jahon urushida ishtirok etib, vayron bo'lgan shahar va qishloqlarni, mag'lubiyat va g'alabani o'z ko'zi bilan ko'rgan Shuhratning "Shinelli yillar" romani, Said Ahmadning "Ufq" romani va shuningdek akademik shoir G'afur G'ulomning urush davriga bag'ishlangan, urush yillarida o'z erki va huquqini yo'qotgan tinch aholi hayoti va o'sha yillar manzarasi tasvirlangan "Sen yetim emassan", "Men yahudiy", "Sog'inish", "Bizning ko'chada ham

bayram bo`lajak” kabi she`rlari va “ Mening o`g`rigina bolam” hikoyasi va boshqa shu kabi asarlarida ko`rishimiz mumkin. Shu qatorda “Sen yetim emassan” she`riga to`xtaladigan bo`lsak,

Sen yetim emassan,
 Tinchlan, jigarim,
 Quyoshday mehribon
 Vatanning-onang,
 Zaminday vazminu
 Mehnatkash, mushfiq,
 Istagan narsangni tayyorlovchi
 Xalq bor-otang bor,
 Cho`chima, jigarim,
 O`z uyingdasan.
 Bu yerda
 Na g`urbat,
 Na ofat,
 Na g`am.

Bunda bor:

 Harorat,
 Muhabbat,
 Shafqat.¹

Shoir she`rda urushda ota-onasidan ayrilgan, sovuqda, qo`rquv ichida qolgan murg`akkina bolalarning holati tasvirleydi. Shuningdek, kimsasizdek qolgan jajji murg`aklarning qalbiga xotirjamlik baxsh etish uchun shoir sen yolg`iz emassan vatanning, xalqing sen bilan deb tinchlantiradi.

Ota-onasi xo`rlangan bolaning ko`z oldidan hali ham ketmagan o`sha daxshatli voqea ularni har doim tahlikaga soladi, daxshatli qo`rquvlar ichida onasining xo`rlanganligi ko`z oldida gavdalanadi.

Nega cho`chib tushding?

 Murg`ak tasavvur,
 Go`dak hayolingga nimalar keldi?
 Balki Odess daxshati,
 Kerch fojiasi,
 Yovvoyi maxluqlar

¹ Tanlangan asarlar. (Matn) Nazm va Nasr.-T.: G`afur G`ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 42-bet

Qonxo`r vaxshiylar
Mammasi kesilgan
Sho`rlik onangning
Pajmurda gavdasi
Ko`zing o`ngida.

Darhaqiqat, urushda tinch aholining huquq va erkinliklari poymol etiladi. Ularning uzviy huquqi bo`lmish yashash huquqidan mahrum etiladi. Urush yillaridagi qiynoqlar, ayollarning esa xo`rlanganliklarini shu bir she`r timsolida ham bilib olish qiyin emas. Ushbu misralarni bo`lajak huquqshunos sifatida hozirgi kun bilan bog`laydigan bo`lsam. Hozir erkak va ayollar teng huquqliklari kafolatlangan. Bu tamoyil 1979-yilgi Xotin-qizlarni kamsitishning barcha shakllariga barham berish to`g`risidagi konvensiyaning 1-moddasiga konvensiyaning maqsadi "xotin-qizlarning kamsitilishi" tushunchasi, har qanday farq jinsiy belgilariga ko`ra istisno qilish, cheklash, tan olmaslik, yo`qqa chiqarish va boshqa shu kabi ayollar foydalanayotgan yoki amalga oshirayotgan har qanday siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy, fuqaroviy va boshqa sohada oilaviy sharoitidan qati nazar erkak va ayollarga tenglik asosida inson huquqlari va asosiy erkinliklar berilishini anglatadi. Ushbu moddadan shuni ko`rishimiz mumkinki, O`zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 46-moddasida o`z aksini topgan. Unga ko`ra: "Xotin-qizlar va erkaklar teng huquqlidirlar"- deb belgilab qo`yilgan. Bir so`z bilan aytadigan bo`lsak bugungi kunda butun dunyoda ayollarning har qanday tarzda kamsitilishiga, tazyiq va zo`rlik ishlatilishiga yo`l qo`yilmaydi. Xususan, O`zbekistonda ham ayollarning huquq va erkinliklari qonun bilan himoya qilinadi. Ularning o`qishlari, ishlashlari umuman olganda barcha imkoniyat eshiklari ochiq desak mubolag`a bo`lmaydi. Bugungi kunda yurtimiz ayollari ko`plab sport musobaqalarida, olimpiadalarda, xattoki davlat organlarida mansabdor shaxs bo`lib faoliyat yuritmoqdalar. Ular tadbirkorlik sohasida ham ulkan yutuqlarga erishayotganini ko`rishimiz mumkin.

Shoir o`zi ham yetim bo`lganligini va oh u yetimlik deb afsus va nadomatlar bilan eslaydi:

Men yetim o`tganman
Oh, u yetimlik...
Voy bechora jonim,
Desam arziydi...

O`ninchi yillarda sarson sargardonlikda bir kun tunagani joy topolmay, ularni asrab olishga, boshini silashga bir mehribon inson topilmaganligini shu misralar orqali bilib olish qiyin emas.

Urush yillarida yozilgan ushbu she`rda urushning daxshati, u qoldirgan qo`rquv va minglab begunoh insonlarning umriga zavol bo`lgan urush haqida his qilmaslikning iloji yo`q. Aslida bu she`r har doim insonlarni ogohlikka, birdamlikka chorlaydi va urushning ayanchli oqibatlari haqida ogohlantiradi. Bugungi kunda ko`z o`ngimizda yuz berayotgan voqealarga ham befarq qaramaslikka undaydi. Bugungi kunda Ukraina va Rossiya o`rtasida kechayotgan urush harakatlari va ziddiyatlariga e`tiborsiz qarshning iloji yo`q. Urush sababli yuz minglab odamlar o`z uylarini tashlab qochqinlarga aylangan bo`lsalar, yana ko`plab begunoh kishilar halok bo`ldilar, yana yuz minglab kishilar yerto`lalarda jon saqlab, yashab kelmoqdalar. Urush natijasida Rossiya va Ukraina ko`plab zarar ko`rdi. Jumladan, yuzlab global kompaniyalar Rossiyani tark etdi va 5500 dan ortiq subyektga nisbatan qo`llanilgan sanksiyalar bo`yicha jahonda yetakchilikni qo`lga kiritdi. Urush tufayli Ukraina iqtisodiyoti ham katta zarar ko`rdi. Bir so`z bilan aytadigan bo`lsak, urush nafaqat begunoh insonlar, tinch aholi va urushayotgan davlatlar iqtisodiyoti, rivojlanishi, balki, boshqa davlatlarning ham iqtisodiyotiga salbiy ta`sir o`tkazadi. Shunday ekan, yer yuzidagi barcha insonlar urushni va u bilan bog`liq barcha harakatlarni qoramog`i, tinchlik va hamdo`stlik prinsiplariga rioya qilib birdamlikda yashamog`i kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Tanlangan asarlar. (Matn) Nazm va Nasr.-T.: G`afur G`ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2021.-352 bet.

Internet manbalari:

1. Gazeta.uz